„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом, а по потреби и уторником.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „
За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 гр.
На четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг сеплаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а пред плата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже“

БРОЈ 55. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 11. (23.) АПРИЛА 1876. ГОДИНА XI.

ДВОЛИЧНА ПОЛИТИКА.

У последње време почело се живо да пише о томе, како Русија игра дволичну улогу у источном питању, једну јавну у споразуму са европским велесилама у хатар одржања општег мира и турске царевине, другу тајну, испод руке с усташима и народима славенским на балканском полуотоку. Ова последња политика руска, веле, да је баш противположена оној јавној, да иде на разорење турског господства, да подстиче усташе на истрајност у својој борби и тако, да подрива онај мир, који толико потребује Европа.

Многи појави у руској политици кадри су да изазову ту сумњу европских новинара и државника према Русији и њеном држању на истоку. Уз несносног им ђенерала Игњатијева, посланика руског у Цариграду, појавио се сад тако рећи из небуха Божидаровић Веселицки, који је заступао Русију приликом Родићевих преговора с усташима у Суторини, који је том прилиликом, као што се разноси, дао усташима новаца, и који се напосљетку извио у усташког изасланика. Тим је Русија изишла из своје резерве у источном питању и као да је воља, да узме у своје руке конце судбине на балканском полуотоку. Осим тог руско новинарство живо се ухватило за ту околност, што је Родић у својој претераној тежњи за пацификацијом избацио речи, које наносе увреду руској части и достојанству.

Те све околности скупа, у свези са големом озбиљности данашњег времена, биле су кадре, да снова пробуде у Европи, а поглавито у Аустро-Угарској старо подозрење према Русији и њеним смеровима на истоку. То подозрење управо није никад ни заспало, само се за часак притајало, од кад се толико на глас износио хваљени тројецарски савез. Каже се и посведочило се, да заједнички греси могу да послуже као копча за здружени рад. Успомена на деобу Пољске између те три царевина кадра је била, да допринесе вери у истинитост тог тројецарског савеза. Ал' се уза све то помишљало и на традицијону политику Русије. Чешће се спомињао тестаменат Петра великог, по којем би Русија имала да завлада свеколиким балканским полуотоком, да обкорачи Цариград и тако да загрози покорењем целе Европе. Успостава византијског царства лебдила је и царици Катарини II. пред очима. Кад је ова победоносно ушла у град Херзон стојао је на једној капији триумфалној надпис: „Овуд је пут у Цариград“. Успомена на велики кримски рат, на данашња освајања Русије у Азији, све је то доказивало, да још живи у Русији освојачки дух, од којег је у срцу свом зебла цела Европа.

Кад се уза све то узме у обзир, да је Русија држава славенска, која своје једнородне и једноверне браће особито на балканском полуотоку имаде, којих се никако одрећи неможе, ако неће да проигра свој положај у Европи и да буде потиснута и упућена у Азију не само од романско-ђерманских народа, већ и од своје славенске ал слободоумније браће: онда је јасно, да се у Европи морало зазирати од оног славенског духа, што борави у пространим шумама руским под великим хладом славенске липе. Јасно је, да се помишљало, е ће грмљавина на балканском небу, пуцњава у херцеговачким врлетима пробудити тај дух на страх и трепет Европи.

Није дакле никакво чудо, што су се усљед последњих напоменутих догађаја узрујали немачко-мађарски новинари, те у свом једу бљују срџбу на Русију и оглашују на сва звона вероломност њену.

Игра ли Русија збиља „дволичну улогу“ у данашњем источном питању, то ми непосвећени не можемо знати. И ако у данашњем напредном добу неможе никакве тајне бити, до ли оне, која је грешна, те се стиди и крије испред сунца јавности, то ипак имаде донекле дипломатске тајне, која бар за прво, тако рећи практично своје доба остаје прикривена. Тако је и у овом случају могуће, да Русија поред своје јавне дипломатске радње у источној ствари, развија такође и тајну оној првој противну, политичну делателност. Поједини појави кадри су шта више, да оправдају ту помисао, да збиља постоји та тајна руска политика, која је сасвим различна од оне јавне званичне радње Русије.

С нашег гледишта не можемо правдати ту „дволичну улогу“ Русије, ал би је ипак желили, да је збиља у самој ствари имаде. Желили би је с тога, што јавно деловање јој не одговара ни позиву Русије у славенском свету, ни људском развитку и напредку; јер не води хришћанском ослобођењу од Турака.

Русија се, по званичном деловању, свезала са политиком тако званог одржања мира, и у то име обављају се таке дипломатске акције, које иду на то, да задрже, зауставе борбу око народног, именито српског ослобођења на балканском полуотоку. Истина, Русија није у првом реду ангажована у тој акцији, то је припустила другој држави, ал је ипак саизволела, подписала је Андрашијев реформски нацрт. Та политика, и ако се заклања за општи мир, и том се човечанском идејом прикрива, себична је, проклета народима на балканском полуотоку и противна људској култури, јер хоће да спречи слободан развитак народа на европском југоистоку. Така политика Русије неможе годити ни самом славенском народу у Русији, а још мање може прионути уз срце свим племенитим људима, који теже истинској слободи народа.

Много би достојнија, славнија и симпатичнија улога Русије била та, кад би отворено ступила на среду и целом свету изјавили, да хоће ослобођење хришћанских народа на балканском полуотоку. Та би политика шта више била и сигурнија — и данашње страховање у свету због европског мира претворило би се на мах у празну фразу; само би у том случају Русија морала водити политику не себичну, са самопрегоревањем својих мнимих интереса, можда и с пожртвовањем. Ми знамо наравно, да велику политику руководи данас егоизам, ал' добро схваћен, добро прорачуњен интерес егоизма непротиви се законима, здравога разума, и отуд се може разјаснити, покрај све себичности у политици, наравствен развитак и напредак на том пољу. Русија, кад би добро схватила свој интерес на истоку, она би била за ослобођење своје славенске браће, никако за њихово освојење и подјармљење или бар туторисање над њима. Русија неби могла освојити и подчинити балкански полуоток без општег европског рата, па и у случају победе над Европом задобила би балканску пећину, из које би се вазда буре дизале, које би терале облаке и на само руско небо. Туторисање хришћанских народа на истоку од стране Русије, неби трпила Европа, као што се то показало за време цара Наколе.

Једино самосталност и слобода хришћанских народа на балканском полуотоку може годити правим интересима велике славенске Русије. Заузимањем ил' само моралним, ал' отвореним и јасним потпомагањем за таки развитак ствари на истоку, Русија би обновила и подмладила свој леп глас код отих народа, а осталим европским народима неби могло, неби смело криво бити. Данашњи херцеговачки устанак стекао је симпатија код целог образованог света у Европи. Добровољни прилози купе се у Енглеској, Немачкој и Швајцарској, па и у самој Америци. Својевољци из Италије и других крајева света прискачу у помоћ нашој браћи, да својом крвљу посведоче љубав своју за слободу човечанску. Те би симпатије европских народа узеле веће мере, кад би се устанак у Турској распламтио у општи рат за хришћанско ослобођење од полумесеца и кад би се с друге стране знало, да Русија не скрива према истоку ноже из потаје, себичне намере, већ да ће ти народи потоме самостално својом судбином руковати. Према тој струји у јавном мнењу поникли би ником и они европски кабинети, који од своје стране такође помишљају на заоставштину восфорског болесника. У таком случају био би мир остале Европе очуван, а народи хришћански од Турчина ослобођени.

Овако пак игра се недостојна „дволична улога“ и то не само од стране Русије, већ и од стране Европе. Јер, шта друго значи заузимање европско за одржање Турске, кад је сваки осведочен, да се она на дуго одржати не може, да је трула зграда, која срамоти у повесници европско име, и која сваким часом може изазвати општу кризу светску? Одржање таке државе значи баш подржавање оне опасности, која прети европском миру, значи прикривање својих себичних намера, изчекивање на згодан тренутак, кад ће се турска заоставштина моћи разграбити.

Та дволична улога причињава, те српски народ мора сав у крви да огрезне, мора да покрене све жице животне, ако хоће само толико да успе, да разбије злоковарне смерове дипломатске. Та дволична улога званичне Европе, која у лицу мира носи за леђима општи заплет и велики рат, крива је, што притискује духове и изазива слутње и страховања за скору будућност у свету.

Време је, да једном престане то стање. Русија, као моћна држава, која данас дрма ситуацијом у Европи, могла би без зазора у том правцу коло одпочети. Остале би велесике које хтеле које морале следовати. На тај би начин дошло оно време, где би европски народи поздравили Русију, која их је ослободила не само Турчина, већ и оне непрестане опасности оног страшила, штосе — источним питањем називље.

На тај би начин оживео балкански полуоток, многостручност његову просијала би мисао слободе и људске културе и подигао би се напоредо до равноправног живота са образованим светом. —ђ—

ПОЛИТИЧНИ ПРЕГЛЕД.

На политичном обзору најважније су наравно оне прилике, што се односе на велико источно питање. После преговора у Суторини радила је жица живо између три царевине. Неки веле, да је Андраши узео иницијативу, да се дође до неког закључка према споменици, што су је усташи управили на велесиле. По другима је Русија преузела прву улогу, изишла из досадање резерве, у којој се толико дуго знала држати. То се огледа највише у поступку Божидаревићем, који се неби усудио, да се прима заступништва усташких захтевања, да није у напред сигуран био, да ће му руска влада тај корак одобрити. Но и они, који кажу, да је Андраши први узео иницијативу, непредстављају ствар тако, да по Аустрију повољно испада. Веле, да се најпре обратио на Берлин и да је отуд добио хладна одговора, да се бечки кабинет споразуме пре свега са петроградским кабинетом. По томе је после поправљена она нота, која се има предати у Цариграду као пропратница усташке споменице, према руској жељи, а у хатар херцеговачких захтевања.

Међу тим јављају, да је султан наумио, да употреби благо у Меки и да развије заставу пророка Мухамеда; то би било у име велике опасности, у којем се мухамедански верозакон налази и под тим именом дошао би султан до — новаца пророкове благајнице.

Немачки листови употребили су ускршње време, да баце поглед на стање у Немачкој и по осталом свету. Та њихова посматрања дишу духом бриге и резигнације, Жалосно материјално стање, неизвесност, шта ће скора будућност донети, све то тишти Немце и не улива им радост у груди. „Куд год погледимо, нигде нас не сусрета светла слика“ пише један берлински лист, пошто је у кратким потезима карактерисао садашње политично стање.

У Француској су обављени накнадни избори за посланичку кућу први дан ускрса, и испали су повољно по републиканску странку у варошима Паризу, Љиљу, Бордоу и Марзељу. У једном департману добио је клерикални кандидат по имену Совер толико гласова, колико републикански му протукандидат; при ужем избору дакле ће и овде по свој прилици одржати републиканци победу.

Министарство у Румунској, као што смо у прошлом броју јавили, састављено је у конзервативном смислу. Поговара се, да је дошло до споразума између поцепаних конзервативаца. Међу тим сам састав носи на себи печат запетости данашње ситуације. Већином се састоји из ђенерала, тако, да би се могло називати пре војничким, него конзервативним министарством. Министар рата и унутарњости је један ђенерал, други је ђенерал министар финансије, трећи министар јавних послова. Такав састав зло навештава намере дворске странке, шта више изгледа, да се смера остварити државни удар, који се одавна засновао. У романским круговима у Букурешту већ се једног дана пронело, да је букнула револуција у Турн-Северину, ал' се та вест још није потврдила.

Што се тиче преговора између Аустрије и Угарске, ти још никако не могу дотле да сазру, да их свет дознати може. Хтели су убрзати те преговоре, небили се како дошло до резултата пре ускршњих празника. То се није постигло. После ускрса у уторак била је заједничка министарска конференција под председавањем самог цара, која је трајала пуна четир часа, па се и ту није дошло до споразума.

У тим околностима није чудо, што се разносе гласови о промени министарства. У Угарској се држи, да Тисино министарство мора одступити, а уз то се још изјављује, да је то министарство једино као парламентарно могуће.

Интересантно је да је баш у ово доба Шењеји оздравио и кући се вратио. Листови су говорили, да је дошао само с тога, што хоће ускршње празнике да пробави код своје куће, ал их има, који тај његов долазак доводе у свезу са данашњом политичном ситуацијом, које се и по томе може видети што је потреба, да се образлажавају узроци његову повратку, За Цизлитаву се наговештава бирократско прелазно министарство. Значајнија је пак вест, да ће садањи ратни министар барон Колер постати председником цизлитавског министарства. Други опет веле, да ће он бити војнички намесник у Угарској. Ма која од тих евентуалности, била би од замашних политичних посљедица.

СРПСКИ УСТАНАК У ТУРСКОЈ.

„Бечки Тагблат“ донео је извештај о усменим преговорима, што је водио барон Родић са усташима, које је дописник реченог листа стенографисао Извештај гласи:

Родић. Кажем вам, ви морате гледати, да не изгубите оне пробитке, које сте задобили.

Сочица. Ми молимо, да нам Турци поврате трећину земље, коју су на силу одузели, јер је та сила изазвала устанак. Ми иштемо такође и опроштај данка на три године.

Родић. Велесиле ће све учинити, што се пронађе да је за ваше добро, ал ви неможете захтевати; ви се несмете противити пацификацији. Умирите се и молите.

Сочица. Ми неможемо и нећемо да се враћамо на наша огњишта, док нам Аустрија и Русија не даду јамства.

Родић. То је немогуће, док ви ваше оружје не положите и неповратите се.

Многи гласови. Ми немамо кућа, док нам се опет не сагради.

Родић. Куће ће вам се саградити; повратите се.

Многи гласови. Ми се нећемо враћати пре, док се све неуспостави и неизведе.

Сочица. Хоћемо да нам се заједмчи за наше куће, за све.

Родић. Аустрија и велесиле не ступају овде с вама у преговоре, и ако вас поштују. Оне немогу с вама преговоре водити. Морате ви пружити вашу руку и молити, ал вам велесиле неће помоћи, док сте под оружјем.

Сочица. Ми захтевамо врло мало, и ако ништа немамо.

Родић. Знам, ал ја говорим о можном, а не о неможном.

Мелентије. Ми хоћемо да имамо једнаку слободу као други хришћани.

Родић. То се сад спрема, ради се на том; ал док сте под оружјем немогуће је.

Сочица. Ви видите, да ми тражимо за целу Херцеговину и Босну, да нам се наша права даду, иначе ће цела Херцеговина и Босна . .

Родић. Ја сам овамо дошао по вољи мога цара и на ваш позив, па хоћу, да вас памет руководи. Знам врло добро, да ви хоћете крај ствари.

Многи гласови. Хоћемо: ал права! права!

Родић. Вама треба мира.

Многи гласови. Радије ћемо умрети, него се подврћи Турцима без права и заштите.

Један глас. Већ су нам се више пута давала права, ал се нису никад изводила.

Родић. Тога неће више бити од овог доба, јер ће велесиле на то пазити, да се дано и обећано изведе. Имајте поверења.

Многи гласови. Ми верујемо, ал' само не Турцима.

Родић. Ја држим, да је Ђ. светлост кнез Црне Горе то вам исто саветовала, што сам вам ја саветовао.

Многи. Турска нас је сила нагонила, да се подигнемо. (Ту се изроди општи разговор, где је сваки набрајао турска насиља и злочинства,)

Родић. Све се то неће више догађати и наћи ће се људи, који ће то пазити и своје велесиле извештавати.

Богдан Зимонић. Дајте нам права, која тражимо, у Турчина немамо више вере, јер нас је сто пута преварио.

Родић. Оче Богдане! Тако можемо зборити читав један месец. То сви знају. Ал' сад се води брига, да се те реформе изведу.

Сочица. Нико неће да се враћа на своје огњиште, докле нам год Аустрија и Русија не јамче за храну на годину дана, за семење, стоку и све, што за кућу треба, и нек буде у шест градова, где би остале посаде, шест аустријских и шест руских агената, који ће остати, док год турска војска небуде протерана. Онда ћемо слушати.

Многи гласови. Повратићемо се ал не тамо, где влада сила, већ у слободне земље, као што су на пр. Аустрија, Америка, — само не Турцима.

Родић. Ви сте веома много узели, па ништа не враћате, ал велесиле су једном проговориле и раде сад за вас, па вам ја у име вашег благостања саветујем, да се примирите за неко време.

Тома Томашевић. Бога ми! и ти се господине неби одлучио отићи у Гацко, да имаш каквог агу, а познат си овамо по целој Европи.

Родић. То незнам. Ја сам на аустријском земљишту, па се ту бринем за вашу будућност.

Сочица. Ми тражимо и изчекујемо наша права.

Сви. Право, наше право изчекујемо ми.

Сочица. Молимо и на срце мећемо Ђ. Величанству, да он у будуће не заборави на наше жене, децу и старце.

Родић, (слеже рамена, опрашта се пријатељски и рукује с војводама.)

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Рускија вједомости“ у свом 82 броју пишу:

„Политика Аустрије у херцеговачком питању била је за онога, који није хтео затварати очију, јасна још од времена првих корака дипломатског мешања у словенско-турску распру. Узети у своје руке руковођење устанка, прикривајући се образином мирољубивости, да би од њега задобила највећу корист, и заузети сталан положај у даљем развитку источног питања — то јој је била очевидна цел. У том обзиру био је херцеговачки устанак више поспешан по аустро-угарску политику, него ли што је њој унаточ ишао. Он је на видик изнео њену намеру фактичког мешања, коју је она без препреке извршивала благодарећи згодним приликама. По том путу она иде врло постојано, и ако је сретна звезда, која га осветљује, не промени, она ће достићи своју цел пре, но што може предвидети и најсмелије уображење. Сада се она налази тек на прагу те цели, којега прелазак једва ће јој се препречити.

То није ни у намери кнеза Бизмарка, под чијим надахнућем сувремена Јевропа стоји.

У последњем тренутку турско-херцеговачког питања, поверена је Аустрији улога посреднице између обе бореће се стране, и занимљиво је видети, како се аустријски опуномоћеник користио том улогом. Кад је барон Родић хтео да буде умиритељ, није требао говорити таким заповедним тоном к вођама усташа као да су ови поданици аустријског цара. Вођама земље, која хоће да се умири, не предлажу се услови, који се не могу испунити, као претходно издавање оружја. Пред њима се не говори таким презорљивим начином о држави, у коју турски Словени још нису сву своју веру изгубили, каквим је говорио барон Родић, рекав о Русији, да она неће предузети ништа одлучно, и да је већ једаред била побијена Турцима. Тако се не говори, кад се хоће да умире страсти и да се утишају умови. Врло је појамно, што су на захтев да положе оружје вође одлучно одговориле да неће; врло је природно и то, што су речи Родића о Русији раздраженост произвеле, и, може бити, не мало к томе допринеле, да је мирно решење питања, које је било сумњиво, сада са свим немогуће постало.

Било би наивно корети бар. Родића, што није показао довољне дипломатске окретности, нити је извршио задатак умирења, који му је званично наложен. Према Русији дозволио је он себи колико груб, толико и неистинит (у руском је још оштрија реч) израз, може бити у тој предпоставци, да речи његове учинив жељени утисак на вође, неће даље, ван тога ускога круга слушалаца, прочути се и нарочито да се неће тако прочути по Русији као што се то збило. Не би требало да аустријски ђенерал пребацује Русији изгубљене битке. Његове речи не могу бити увредљиве за војничку част Русије. Речи његове заслужују пажњу само у толико, у колико нам обелодањују крајње цели аустријке политике. Тако говорити као што је он говорио могу само посредници, који не желе мира, него продужења распре међу завађеним странама, и у том обзиру је бар. Родић своје посланство што може бити добро извршио — вође су отишле у гору и борба ће се наставити.

„Остен“ пише: У Романској је Брићанова страна победила при сенатским изборима и морало је услед тог одступити министарство Катарџију, које је Мађарима пријатељовало. Наши полузваничници већ изгледају министарство Брићана, које би за њих био грдан фијаско, и труде се, да ту горку пилулу по могућности засладе. Један њихов главнији орган имаде већ извешћа, да је „Брићано за последњих пет година имао многа и горка искуства, о њему се неће морати казати, да није ништа научио, нити заборавио, и по свој прилици ће се уздржавати од сваке пустоловске политике и своју пажњу обраћати поглавито на унутрашње и економно стање земље, које му пружа велико и благодарно поље за рад“. Ми, који у том погледу мислимо, да имамо бољих додира, него органи угарске политике, незнамо ништа, што би могло дати каквог оправдања тим оракулским изрекама полузваничне Питије. Нити су нам позната „горка“ искуства, што је Брићано имао, нит је тај стари и опробани државник у добу, кад му треба теку школу ићи и нове политичне путове тражити, нит ће напослетку пуштати, да му новинарске мађарске слуге означују делокруг. Брићано ће бити сад као и пре противник оне мађарске политике, која сурово непријатељује Романству, и ако ово заслужује с гледишта целокупне државне политике аустријске, да се с њим најпријатељскије поступа. У осталом упућујемо на наш допис, из Букурешта.

Допис гласи:

Народно-либерална странка победила је при сенатским изборима, и изабрани су све вође, оба Брићана, Розети, Ђика, Коголничану, Манолаки и Костаки. Министарство Катарџију дало је оставку и у опште се очекује, да ће ступити на чело владе Брићано. У 35 изборних колегија победила је опозиција, влада у 29. Ал већина владиних избора биће због незаконитости касирана. Мађарима неможе равнодушно бити, ако им пријатеља њихова Катарџију Брићано замени.

У осталом ова ће дата интересантна бити:

У марту 1859 дође ђенерал Клапка у Јашу, да тамо у име оних, који су му налог дали у Паризу и Турину и у име вођа мађарске емиграције, међу којима је био и гроф Јулије Андраши, поднесе у пет тачака нацрт подунавске конфедерације и да позове, да румунска војска пређе Карпате и уђе у Ердељ, да тамо одма прогласи suffrage universel и да у хатар споменутог пројекта даде обавити гласање. Године 1866 дошао је ђенерал Тир у ту исту сврху и са знањем ђенерала Клапке у Букурешт. У осталом речене вође мађарске емиграције већ су за време кримског рата врбовали савезништво румунских политичара од странке Розети-Брићано, који су тад такођер били у прогонству, и хтели су посредством Мацинија да утврде уговор, којем је такође била цел оснивање подунавске конфедерације.

Концем 1860 године предали су исте вође кнезу Кузи једну споменицу, у којој су била ова места:

„Што се тиче отоманске царевине, то може данас сутра криза претећом постати. Ми смо тог мнења, да се већ већина европских кабинета клони том уверењу, да се источно питање не може друкчије дефинитивно решити, до *распадом турске државе.* Енглезка се устеже још, да прихвати тај назор, јер рачуна на помоћ Аустрије при задаћи, коју је поставила себи, да одржи живот Турске вештачким средствима. Ал она ће се одрећи тог задатка, како буде увидила, да неможе рачунати на ту помоћ. Ми држимо, да се распад Турске може извести на два начина: Оснивањем самосталних појединих држава, из којих постоји, ил деобом њеног земљишта међу велесиле. Прва би алтернатива била слобода и донела би вам потпуну независност, при другој би народи, који су сад отоманском суверенству подчињени, променили само господара и с нова би подвргли свој врат под туђински јарам. — Од те две алтернатива друга је пак само дотле могућа, док Аустрија својим господарењем над Угарском као велесила влада према румунским границама. Аустрија, која постоји само на штету свих народносних тежња, и која се може одржати само заједничким угњетавањем под скиптром јој подчињених народа — како може допустити на својој граници оснивање слободних народних држава? Због тог и усредсређује Аустрија своју војску на границама, чим дође источно питање на дневни ред. Румунска по свој прилици није заборавила на аустријску окупацију. Треба л' ту још доказа, да би све потешкоће ситуације јој биле тад подпуно одстрањене, чим би моћ Аустрије удаљена била, од њених граница? Осим тог, распад Аустрије имао би још даљу посљедицу за сједињене кнежевине, а то је добитак Буковине што, би ми наравно свим силама подпомагали.“

Све те мађарске мамце одбила је Брићанова странка.

„Политика“ доноси под насловом „Андрашија или рат с Русијом“ овај чланак:

„Ми од г. 1867 нисмо имали среће с нашим заједничким министрима. Политика Бајстова смерала је рат с Немачком, а Андрашијина води неизбежно непријатељским заплетима с Русијом. Депеше Калила, који је не давно именован министром финансије, што, мимогред буди речено, толико исто значи колико јарца начинити баштованом, цео положај су јасном светлости обасјале. Смешно је хтети ослабити значај ових депеша доказивањем, да су из личних побуда на видик изнесене, јер није овде меродавно, где су или за што су штампане, него им садржај има силног и не само историчког интереса. Исто тако будаласто је доказивање, да су ове депеше измишљене. Да је ово истина, то би бечки полузванични листови пожурили се, да употребе овај метод. Али ни један се није то усудио. Само „Нор“ се упиње да ову верзију рашири. Али ми знамо из старог искуства, да „Нор“ не чини увек оно, што човек од њега очекује, и да му се тога ради овда онда одриче карактер руског полузваничног листа. За то неће ни кога обманити ни његови најновији покушаји, да у Петрограду уталожи и да докаже, е Андрашија није таки непријатељ Русији као што се у калиловим депешама представља. Чињеница да је Андрашија већ године 1870 за леђима Бајста хтео да аустријско-турски савез противу Русије склопи и да Немачку за ову оригиналну комбинацију задобије, сада је дипломатски, актима доказана.

Ова чињеница слаже се и иначе са свим оним, што знамо о политичким назорима Андрашије, а његова туркофилска (Турцима пријатељска) и противуруска политика види се и из тога, што је у Аустрији Мађарство превладало. Спољни државни министар по основном државном закону одговоран је заједничким делегацијама и има уза то да се обзире и на жеље обострана министарства. Нови оволитавски одношаји већ су од 1867. год. били увек прелазни и увек ће таки и остати, тако да ће то само пештанском министарству у прилог ићи. На овоме основу присвојио је Андрашија себи до 1871. године скоро рећи улогу руковођења у нашој спољашњој политици, и од како се шири по палати „балплаца,“ двојаким начином се жеље Мађара у обзир узимају, јер Андрашија се с Тисом и с мађарским шовинизмом у томе слаже, да треба пре „маширати“ противу Русије него ли противу порте. „Сујетни, политичким дилетантизмом обузети Мађари“ — да употребимо израз „Шлеских новина“ — оснивају своју спољашњу политику на успоменама Вилагоша и на гостољубивом примању мађарских бегунаца у Цариграду, али мораће се допустити, да ово нису чиниоци, с којима има да рачуна озбиљна спољашња политика аустријских народа, још мање се на томе може подићи цела међународна система. Из туркофилства и славофобије (страха од Словена) мора логичком нуждом настати сукоб с Русијом.

Што се са свеаустријског гледишта од Русије захтевати може, то је, да се одрече освајања турских провинција, јер би се тиме нарушила међународна равнотежа, да широки погранични дук од Кракова до Черновице не разапне преко Дунава до јадранског мора, да дакле старе планове напу-

---

ЛИСТАК.

ГАВРИЛО РОДИЋ.

Саопштавамо из „Пестер Лојда“ овај животопис Родићев. Лако је погодити побуде пештанског листа, због којих хвали сад Родића. Ми га пак саопштавамо, што нам је мило, кад Србин самосвојном снагом покаже, шта од Србаља може бити, кад би били слободнији, у своме развитку ал овом приликом морамо приметити, да би нам још милије било, да се могао извити још и до тог положаја, на којем би могао више користити као Србин народној политици на Балкану.

Животопис гласи:

Гаврило Родић, син скромнога крајишког часника 1. хрватске банске пуковније, успео се властитом снагом од проста кадета до мало не највишега степена војничке јерархије. На академији није се никад одгајивао. У школи није више научио него оно мало, што се дало научити у градачкој кадетској компанији. Па ипак има у њему лепог војничког знања, а и хуманитарне знаности нису му поље, посве неорано; пише добро немачки, окретна је пера, само је понешто опширан. Ово потоње у чудноватој је опреци с његовим разговором. Немож помислити сухопарнијег говорника од Родића. Он ће сво вече седити пуза те вирђинијом у усти непроговорив ни речи. Обћећи службено, врло је кратак, не говори ни словца више него што је потребно, али се уме у тој краткоћи свагда тако јасно и бистро изразити, да подчињеник неможе ни часа сумњати о том, што кани инамерава.

Родић је строг предпостављеник, да веома строг што више несмиљен. Вели се да је кадикад пристран. Неизречено славољубље чини, да није сасвим неприступан ласкању својих подчињених. Сјајна његова каријера допринела је к тому да га још утврди у том, да сам о себи врло много држи, — а радо признајемо — неким правом. Има ли дара за војсковођу — тко би то знао погодити? Но даје изврстан тактик, шта више да спада у ред највреснијих тактика целе војске, то доказују његови чини па бојноме пољу и на вјежбалишту. Мало има ђенерала у војсци, који би смели тако поучних вежба удесити, за частнике и за више заповједнике, као што то уме Родић. Само што таковом згодом захтева силне телесне напоре од војника. Након сваког важнијег момента даде он трубити „одмор“ за момчад, а частнике ма и од најудаљенијих одела дозиље к себи, да им говори о вежби и да починђене мане на месту укори. По при том је свеђ миран, никад увредљив, шта више и при најкрупнијој мани смера му укор вазда на поуку, — он шта више неће ни пооштрити гласа. Сваки се частник враћа са вежбе, знајући да је нешто научио.

На бојноме пољу силно утиче на војски његов римски мир. У битки код Кустоце 24 јуна 1866 заповједао је петому бојноме кору у место оболелога кнеза Лихтенштајна. Повест ће увек славити дела овога кора. Мирноћа којом је Родић у најпогибељнији час одредио одлучне диспозиције, силно су импонирале свој његовој околини и охрабривале и најпоследнијег заповедника.

Своју каријеру захваљује Родић догађајима год. 1848. Кад је покрет почео, бијаше му 36 година а бијаше капетан. Бан Јелачић упозна га и — пет година иза тога бијаше пуковником Сегединске пуковније бр. 46, а већ пре, г. 1850 постаде витезом. Године 1859 постаде генералом и бригадиром у Дубровнику, а год. 1860 бароном. Тим се испуни Родићева најтоплија жеља. Тај толико озбиљни, ћутљиви генерал постаде наједанпут ванредно добре воље, У то се доба по други пут оженио, — он човек од 48 година узе деветнајстгодишњу госпођицу Агату пл. Пестјере, кћер врло имућнога властелина у тамишкој жупанији. Млади барон, генерал и супруг водио је врло лепу кућу у Дубровнику, која бијаше исто тако љубазна дражестном домаћицом, као и њеном сестром Теододором. Један од најчешћих гостију у његовој кући бијаше аустријски генерални конзул у Сарајеву, подпуковник Јовановић, кога напокон измед множине просаца усрећи рука госпођице Теодоре. Данас је Јовановић генералмајор и бригадир у Дубровнику.

Године 1861 намакну се Родићу први пут згода, да се и на дипломатичном пољу огледа. Дубровник је онда као и сада био трклиште херцеговачких и конзуларских сплетака. Омерпаша вођаше сретно и сретно султанову војску на херцеговачке и црногорске чете. Но европске власти стадоше другчије него данас напрама устанку. Француски конзул, зуавски пуковник, и руски конзул Јонин јавно су подупирали покрет, генерал Родић пако пружаше сваку помоћ турскому конзулу Першићу и Омерпашиној војски. Тежку ли је имао задаћу риешити, а он ју је риешио како ваља. Ћешће је уговарао с устаћким вођом Луком Вукаловићем, кому је, сашав у Суторину и срушио насипе устаћке, разбио сваку блудњу, да би се Аустрија хтела с Турском ради Херцеговине заратити. Родић се је понашао ваљано, макар да је над њим почивао „хладно-критични“ поглед његова шефа, баруна Мамуле. Но што је бивало у души генерала Родића, може се слутити из интимнога његова пријатељства с Мерингом, који је, заступник Аустрије у немачком парламенту г. 1848, ову споменицу написао у Павловој франкфуртској цркви:

„Небуде ли сада Аустрија прва немачка држава мора до скора постати друга славенска“ — чланак вере, што га је после Меринг, ђенерал и намесник тршћански, у интимним круговима обичавао изповедати.

Кашње оде Родић у Тревисо и Верону: да је код Кустоце заповедао једному кору, већ рекосмо. Оставив Млетачку заузме он место дивизионера у Сибињи. Одатле позову га кривошијске с годе у Котор. Миром кнезлачким Родић је био најнепопуларнијим човеком с ове и с оне стране Литаве I. војска се намргодила била овом његовом чину, да се понизио до онакве политичке роле, ђенерал, дете војничко, које сву сјајност свога живота имађаше захвалити трупи, која га је на бојном пољу штовати и ценити научила.

Од год. 1870 барон је Родић намесник и заповедајући ђенерал у Далмацији. Што је ту починио, што је био напрама аутономистичној страни и устанку, мислимо довољно је познато. Данас је барону Родићу 65 година, ма он с многом надом гледа у будућност и не сматра, да је каријеру свршио Његова срећа, његово славољубље и дивна му конституција циела шарају му пред очима поносне слике. Није он човек, који би заборавити могао, де је ера хрватскога бана Јелачића прокрчила пут његовој златној јачини. Родић стоји душевно одвише високо и телесно одвише снажно, да неби сновао високородне основе.

Родић је мален степен. Све је на њему округло: глава и трбу, од некога времена све се више развијајући. Лице му, живо црно око, густе обрве, крупни брци показују на први поглед јужнога Словена. Лице му се може назвати занимивим, а тим мање одаје 65 година, што му је црна коса једва малко прогрушала. Па ипак је нешто строга у његовим потезима те се чисто зачудиш симпатично звонкому гласу, када проговори. Тела је још увек здрава и крепка, а задарски частници кажу о њем на манерву: је као веверица, и од кова оних људи, који ће видети 90 година свога живота.

сти, који су још прошлог столећа символски обележени натписом на јужној капији Херзона: „Овуда води пут у Цариград“ и тиме, што је другом унуку царице Катарине дано име Константин.

Последњих година није ништа учињено, из чега би се могло судити, да Русија опет негује таке планове. Са свеаустријског гледишта мора се човек тиме задовољити. Не може се ни под којим условима од Русије захтевати, да се одрекне симпатија са народима, с којима је сродна по вери и по племену и који су под турском владом, да престане помагати их саветима и материјално. И ако руска влада, не хотећи сама да осваја, предвиђа распадање Турске и подпомаже рају у тежњи за слободом, то је у томе сложна са слободоумним и напредним живљима свију народа. Али баш тиме мора политика грофа Андрашије неизбежну кризу изазвати. Јер од свију држава може Русија, по своме историјском развитку и своме данашњем позиву, најмање трпити уметно оживљавање болесног човека и по плану удешено угушивање југословенских тежња за слободом. У пркос свима полузваничним ублажавањима и уверавањима, која, као што искуство учи, у очи ратних заплета, у фанатизам прелазе; у пркос свима усиљавањима „Нора“ с једне а „Пол. кореспонденције“ с друге стране, мора дакле турска политика Андрашије довести до рата с Русијом — ма и путем заједничке окупације (поседнућа) побуњених земаља и другог гаштајнског уговора.

Положај је дакле у великом ступњу озбиљан и подпуно је јасно, што се у овом схватању слажу и листови, који се боре на противноме крају, као „Нова слоб. Преса“. И најважнији листови у Немачкој увиђају, да стојимо на важној обртној тачки. Тако изјављују „Шлеске новине“, да је Јевропа Аустрији т. ј. Андрашији „оставила одговорност за успех реформних покушаја“, констатујући (потврђујући) сухопарно, да је пред јавним мњењем Јевропе толико као доказано, е је више немогуће закрпити источно питање, јер је морално и финансијално банкротство порте обелодањено“.

У такој прилици врло је вероватна могућност, да Немачка, на чијем пристајању је гроф Андрашија од времена свога разговора са Калилом целу своју даљу политику оснивао, неће у одсудном тренутку пристати да учествује у рату за одржање Турске. Пре свега је гроф Андрашија, ако се иначе добро извештеним „Колинским новинама“ сме веровати, када је у Берлину запитао, добио одговор да се само поравна с Русијом! Андрашијина политика би дакле у последњој линији уз неутралност Немачке одвела аустријско-турскоме офензивноме (нападајноме) рату противу Русије — појава, која није толико нова, колико побуђује смех сувременога света. На срећу Аустрија и Андрашија нису, као што се надамо, са свим једно и исто, тако, да би овај могао казати: „Ја сам држава!“ Ми шта више мислимо, да кад би се највишој инштанцији ставило питање: Андрашија или рат с Русијом, пре би он пао, него што би до рата дошло. Истина, није уставно, апеловати на ову инштанцију, али наше дуалистичко-централистичко стање таки апел у важним тренутцима нужним прави. Да су у заједничкој делегацији сви народи државе као што треба заступљени, то би се за цело у истоме смислу изразили.“

„Глас Црногорца“ пише између осталог о суторинским преговорима:

Иза тога, пошто посједаше у сређеној кући, узме одмах ријеч ђенерал Родић и почне објашњавати реформе Андрашове и побијати свако уздање усташима у Црну Гору и Русију. Ово је смисао говора: Црна Гора је стегнута околностима и не може вам помоћи, а за Русију чули сте, да се прије двадесет година са Турском тукла и била је потучена, даклен узданице данас до у Аустрију немате ни у кога другога. И ако не послушате Аустрију, ваша до сад проливена крв биће изгубљена.

Главари одговоре на ово ђенералу Родићу, да су све разумјели, да ће се данас међу собом договарати и сутра њему одговор дати и ако њихов одговор најумјеренији буде, то ће бити једино Аустрији за љубав. Ђенерал Родић се врати задовољан у Нови. Главари га сви до границе испрате. Сутра дан у своје вријеме пошљу главари четири командира, те ђенерала Родића на границу сретну и у њихов стан допрате. Разговор се опет одпочне. Главари су живо претстављали стање Херцеговине и жеље своје. Напосљедку су предали ђенералу Родићу писмено своје жеље.

Писмо ово потписали су 30 главара. Ђенерал Родић прими писмо и пошто га прочита, одговори: да им не може никаква одговора дати на њихова захтјевања, него да ће све то најбржијем начином доставити своме цару, који се највише брине за њихово добро. А пошто нећете да положите оружје и да се вратите на своја огњишта, а ви чините што знате, али за вас се неће нико заузимати, док оружје не положите.

С тијем се сврше договори. Сви главари испрате ђенерала Родића до границе, ту се поздраве и растану. ђенерал Родић оде у Нови, а главари усташки такође оставе сјутра дан Суторину и врате се у војску.

„Сатурд. рев.“ пише:

„Русија може радити у садашњем турском питању „сама за себе,“ а да је не наводе на радњу неискрени другови, који дабогме да не мисле, да ће проста нота Андрашије и нека турска обећања устанку краја учинити. Претећи чланак немачког полузваничног листа („Норд дајче алг. цајтунга“) баш је у време дошао, јер може отворити очи некоме и дати доказа, да се и Русија може у спољашњој политици својим интересима руководити.“

Шлезише Цајтунг,“ које излазе у Вратислави, пишу:

„Русија никада није пристала нити је по својим дубоко укорењеним традицијама пристати могла, да се хришћански Словени безобзирце оставе деспотизму османлија. Требало је знати, да Русија у место политике освајања може почети терати политику еманципације (ослобађања,) да дакле усваја програм, на темељу кога се једино може решити источно питање, а то је: одцепљивање хришћанских народа од турске владе и образовање гомиле самосталних држава. До сада није ничим доказано, да Русија тежи преко граница овога програма. И да је међу тим заиста поред званичног држања посредно усташе подпомагала, ипак би јој се морало признати, да је жељама Аустрије најлепше на сусрет изашла и да није ни корака учинила, који би сличан био политици освајања или и самој наваљујућој политици еманципације. Аустрија пак држала се сувише старе метернихове политике status quo-а. Јевропа је, пристајући на реформне предлоге Андрашије, који смерају на одржање турске владе за неко време, и хотећи тиме да се мир одржи по сваку цену, оставила Аустрији одговорност за успех.“

„Биће дакле сада посао бечког кабинета, да одпочне другу политику, и да и даље споразумљење Русије с Аустријом могућим направи. Ако се недогоди шта неочекивано, ако се усташи из небуха не предомисле, и ако кнезу Милану и пак за руком пође, да обузда своје Србе, који су жељни бојa и међдана, онда ће мир или рат зависити једино од Аустрије. Нама се чини, да сва ларма сујетних, политичким дилетантизмом обузетих Мађара и шта више и противљење Немаца, које није неоправдано противу сваког оснажавања Словенства, државнике Аустрије не сме задржати, да се најпосле не одрекну политике status quo-а. Другчије је посредна може бити и непосредна посљедица рата, у коме Аустрија не би нашла других савезника осим већ и онако довољно забављених Турака, рат, којега јој с успехом водити ни финанцијална ни војничка средства не допуштају. Равнодушна не може Аустрија бити, јер чим се рат на балканском полуострову разбукти, појавила би се Русија без сумње као помогачица хришћана и утврдила би се онде, где би руска владавина толико значила колико finis Austriae (крај Аустрији). Још данас је Русија вољна, да напоредо с Аустријом ствари на други пут изведе. Предложи ли бечки кабинет заједничку окупацију Босне и Херцеговине под отим условом, да будућу политичку организацију ових провинција заједно с Русијом и у споразумљењу са осталим силама изведе, онда би, по свој прилици, петроградски кабинет не само на то пристао него би и заједно с Аустријом заповедио Србима да мирују. Пошто су позната полузванична гласила сваку сумњу разбила, те се знаде, да је кабинет Турску већ напустио, то се може претпоставити, да ће он сав свој утицај употребити, да се постигне решење у означеноме или бар у сличноме правцу. Аустрија би се тешко противила таком наваљивању. Већ прошле јесени било је јасно, да се ни једна јевропска држава не противи самосталном конституисању (уређењу) Босне и Херцеговине; наслона за политику status quo-а тешко да би Аустрија игде нашла“.

ДОПИСИ.

У Београду 6. априла. (*Бакљада г-ца Маркусовој.*) — Заточница виђанска праћена жандарском Аустријом кроз Далмацију, а поздрављана свуд с усклицима и одушевљењем тамошњег народа, понела је уверење, да народ наш уме ценити и поштовати њено пожртвовање и учествовање у борби за српско ослобођење. Осведочена расположајем ратоборне струје, осећала је живу радост на скору борбу за ослобођење васколиког српског народа, а интервенована у Линцу, упутила се Београду, гди је нашла живог саучешћа и благодарности од стране грађанства.

Грађанство наше, да би показало колико уме ценити жртве што их је учинила ова женска, која је кадра била одрећи се најсјајнијег живота дошав овамо да подпомаже ствар српског ослобођења — приредило је у част ове племените Холандкиње бакљаду на први дан ускрса. Бакљада се кренула у 8. сати у вече од гостионице „Лондона“ уз пратњу певачког друштва, банде и грдне множине народа. Пред кнежевим двором зауставила се док је банда одсвирала химну и даље преко теразија, господ. улице, и варош-капије; упутила се старом здању, гди је гца. Јованка Меркус обитавала. Њен појав на балкону, а с црногорском капом на глави, изазвао је од присуствујућег народа одушевљено клицање: „живела“! небројено пута. Док је банда свирала и певачко друштво певало, она је морала више пута давати одјека распаљеном духу народном, који је из свег грла узвикивао: „живела“! „живела“! Наједан мах са сви страна чуше се гласови: „чујмо“!

Милан Кујунџић проф. вел. школе и посланик скупштински започе громким гласом: „Племенита нам гошћо! Од како је сабља јунака Краљевића Марка покушала потоњи пут да у сред поносне Херцеговине и Босне искочи, целокупна и из мрачне ропске стене, у којој ево већ пет векова чами, Београд је с љубављу и поштовањем бележио свако име и тражио сваки корак сјајних бораца за слободу и сваки племенити одзив образованога света странога по језику а сроднога по човечанским осећајима својим.“

„У редовима и једних и других ми смо с поштовањем осетили и твоје сјајно име.“

„Одавна смо ми већ жељни каквога поштенога дела спрам нас од стране света који се хвали образованошћу својом. И у самим оним суседима *којима смо ми вазда били крвави опкоп противу дивљачке навале*, ми смо — на жалост! — нашли само пандуре ропства, у место човечне и образоване — и ако не благодарне — браће, нашли смо пандуре лакоме на туђ залогај. Тај залогај је слобода наша крвљу освећена! Ти си сведок томе.

Па зар треба тек да казујемо како нам се чини, да онај који је племенитом руком својом утрио стотину суза, и који је за један корак помакао у напред пламен борбе њихове, као да је нама самима двогубо помогао“.

„Њихова је судбина наша судбина. Њихови су душмани наши душмани. Њихови су пријатељи наши пријатељи.“

„Тима човечним пријатељима ево свечано изјављујемо благодарност нашу у лицу твоме, узвишена преставнице племенитости и пожртвовања за човечност, слободу и правду!“

„Усрдније ти благодарити не можемо, него ако — на срамоту нашим душманима — делом својим светлим покажемо се достојни оног узвишеног осећања које се ти на виделo изнела.“

„Истина је, у место запаљених топовских припаљача ми данас палимо просте буктиње, у место бојног подвика ми још попевамо песме, у место похода у средину наше очајничке браће, ми још ходамо у улицама градским. Та у нас је и онако већ било довољно парада! Али су ове буктиње данас знамење новога пламена, опе су свећа пред којом хоћемо да се погледамо јасно и да свечано дамо реч *да смо готови делом да пођемо напред у жртвовању живота и тековине за живу правду и слободу.*

„Је ли тако браћо Београђани? (Са свих страна „Јесте“! „Тако је!“) „А и зар би смо, као свесни људи могли другчије!? Та цела наша жалосна судбина није толико у победи туђих дивљих поплава над нашим личним јунаштвом и нашим народним духом колико у поверљивом распритавању нашем у далеке крајеве туђе, — себи на обману, другима на забуну. И кад би се осталим нашим превареним сеобама пребрајати од стотине почеле и нове са више тисућа душа, онда би наша јуначка смрт већ на прагу била. Напад ма на који крај нашег народа, то је данас напад на цео наш народни живот.“

„Знај, дакле, узвишена пријатељице слободе да си дошла међу народ, у коме су најнеудесније прилике поколебале одавна поверења у племенитост и човечност назови цивилизованог света, знај да си дошла међу народ кога су цепали и цепају толики вихори, али уједно знај да си дошла међу народ који при свем том није изгубио веру у своје право, у своју јуначку мишицу и у победу правде, да си дошла међу народ који је при свем том на делу показивао и који ће показати да уме достојно захвалан бити пријатељима својим.“

А сад допусти да ускликнемо:

„Слава мученичким борцима нашим за слободу“!

„Слава пријатељима, који су преко граница саможивости народне подигли своју руку и свој глас за правду једног мученичког народа“!

„Слава теби јуначице!“ — На поздрав Кујунџића гца. Меркусова одпоздравила је на француском језику, а затим је Велизарић професор то исто прочитао на српски: „Благодарећи на свечаности, коју ми спремисте и која је сувише велика за оно мало жртава, које сам учинила за херцеговачку ствар, изјављујем вам живу радост што осећам према ратоборном расположењу српског народа, а надам се да ћу што скорије имати част, да с вама заједно војујем за ослобођење народа који стењу под игом оног народа кога карактер и дела сведоче да ништа друго није до оруђе демона“.

„Али како ми појединце нашим слабим силама нисмо кадри да и најмање дело извршимо, то се надам да ћемо ми сви полазити у бој са надом у Бога, оца нашег светог избавитеља, који је својим светим животом, својом смрћу и ускрснућем победио демона“.

„Са тако побеђујућом силом ми ћемо победити и онда кад би се све силе против нас сјединиле“. За овим је г-ца. Меркусова поздравила народ српским језиком; Живео народ словенски! Живео јуначки српски народ! Живио кнез Милан! — Бакљада се уз свирку банде: „Устај устај Србине!“ кренула дубровачком улицом на велику пијацу, ди је и завршена.

Из Босне 2 априла 1876. Још ваљда у ником случају није се до краја и строго оно споро experientia docet терало, колико у нашем петстолетњем роб овању. Јер и ми са нашим пријатељима морадо смо искусити, да се Турска збиља није могла сама себи и својој разбојничкој судбини напустити, док се коначно њезино разбојништво и наше јунаштво није обнажило.

И с те стране, па буди колико да је била руска дипломација словенска и руска, пити могаше нити се усуђиваше отворено и без околишења за ослобођење и јединство српског народа заузети се, док није искуство научило Јевропу да је Турска за Азију.

Да је свакако велика и неизмјерна заслуга руских државника и ђенерала Игњатијева, да је Турска на овај начин и у ово вријеме од свију напуштена, и то је извјесно.

Те за то није никаква несрећа што је на овај начин наш устанак између Харивде и Сциле прошао. Сад је и српским кнезовима и руском цару, иза Суторинског и Дубровачког састанка аустро-турских ђенерала и усташких вођа, слободније, одлучно и без увијања свијету на видику казати своју вољу цар, а своје невоље кнежеви.

Једном је реда знати, *да што је кнез Никола, то да је и наш устанак у Ерцеговини.* Па по овоме наш свијет барем нека суди сваки немио глас, ког наши душмани разпростиру, да би како убили одушевљење и учешће за наше ослобођење, и колико толико изпричали каваску своју службу и гнусну политику.

Нити се је бојати Бизмарка нити Индиске царице: *Турску више никоја сила не ускрси.* Сад већ није питање: оће ли српски кнезови заратити, него *гдје ће им се војска састати и са Грчком побједу крста и слободе над полумјесецом и робством прославити.*

Не говоримо у вјетар. А међу тијем уздамо се, да ће и до ваши и читалачки ушију прије вјест о рату стићи, него ли „Застава“ што ће ове рједке к нама донијети.

Пут је војсци кнезова српских добро прокрчен. Крајина је у пола наша, Посавина тек што није, средина Босне, јер је голорука и сваког наслона лишена, једва чека да се побједоносне чете приближе. Али-паша је јуче телеграфисао Ибраим-паши да од мира нема ништа и да гледа како ће Сарајево бранити. Хајдар-ефендија казао је неким конзулима: „Имамо рат са Србијом и Црном Гором.“ А ми из свег грла вичемо оно велико: Амин. Давно наименовани командант босанске војске Вели-паша, јучер је у Сарајево приспео, и кашње два сата гледао грозни призор како Сарајево гори. Кроз цигла два сата пожар је преко 200 кућа у пепео обратио. Сјече није било никакве, као што се у први мах мислило. С Вели-пашом дошло је преко 400 војника. Ако буде велике памети као браде, онда ће моћи нешто учинити. Можда још данас догоди се: или предаја Никшића, или највећа битка, какова се од Косова памти.

НОВИ САД 10, априла. Ми смо у овом листу споменули, да смо из Далмације добили чланак под насловом „Поглед на најновије догађаје у Далмацији“, и казали смо, да нам се несвиди опортуно, да саопштимо, нарочито сад „у овом добу“. У данас приспелом 90. броју „Обзору“ пак читамо допис из Загреба где се вели: „да би било врло мило народној странци у Далмацији, буде ли то „Застава“ учинила, те баш у овом добу док траје криза, не би ли се по нешто разбистрио положај“. Кад је тако, ми ћемо у броју од среде саопштити тај чланак, без своје примедбе, и на моралну одговорност они, који то и с једне и с друге стране желе.

— Муктар-паша јавља, да је приспео у Гацко после шестодневних сјајних бојева, што је у Дугином кланцу издржао против усташа на путу свом у Никшић. Вели, да су усташи вазда били у двапут већем броју, него турска војска. По Муктар-паши било је 14.000 усташа учествовало у бојевима; овог је пута кнез црногорски отворено ратовао против Турака, јер су се 7000 добро организованих Црногораца придружили усташима. Муктар-паша вели даље у свом извештају, да је због умора војске и оскудице у муницији напустио намеру, да продре у Никшић, и оставио је тајин у Пресјеки, надајући се, да ће посади у Никшићу поћи како год за руком, да се дочепа тог тајина. Тако гласи извештај, самог Муктар-паше. по „Пол.‘Кор.“ Мислимо, да се неможе више очекивати од Турака, да још боље признаду свој пораз у Дугином кланцу. Довољно је, што сам вели, да се врпуо у Гацко и невидивши Никшића. Што вели, да је депонирао тајин у Пресјеки, надајући се, да ће га никшићка посада како добавити, то све и кад би било истина, слаба би утеха била за Турке у Никшићу, јер кад немогаше цела турска војска заједно с никшићком посадом унети тајина, неће га баш ни сама посада добавити. Знаменито је пак у Муктар-пашином извештају, што вели, да је Црна Гора са 7000 учествовала у том боју, да је дакле кнез Никола отворено ратовао против Турске.

— Почетком маја о. г. долази овамо да започне своју хомеопатско-лекарску праксу г. др. Феликс Шимањски, који се осим дужег времена по другим местима, осам година забављао истим послом у Вел. Кикинди. Има врло добре сведочбе о свом послу, родом је Пољак и становаће у кући Ђорђа Шилића у дунавској улици.

— Данас у недељу 11. априла о. г. представљаће се у народном позоришту по други пут: **„Царица Марина“** историјска драма у 5 чинова, коју је написао гласовити драматик немачки Мо-

зентал, а коју је превео Александар Сандић. Ова из руске повеснице црпљена драма јако се допала кад се оно лане први пут представљала, које по самом занимљивом драмаматичног живота пуном догађају, које по верним нацртима карактера. И приказ тога карактера лане задовољио је и најстрожије критичаре и тако се можемо надати, да ћемо и овом приликом по свему имати у позоришту правог уметничког уживања.

НОВИЈЕ.

Из Беча јављају, да је барон Ертел осуђен на десет година тамнице и губитак племства због тога што је издао ратне планове. — Услед вишега налога предао је сремски капетан општини Дубровнику ради обнародовања наредбе Али-паше од 12 (24) марта, којом се налаже бегунцима повратак,

— *Из Беча* брзојављају да ће барон Родић дати оставку на намесништву у Далмацији, и отићиће за команданта у Градац, а на садање му место дошао би ђенерао Маројчић. — Договори заједничких министара имају већим делом успеха, само о рештитуцији акциза и банке одложено је коначно решење за неколико дана, докле се угарски министри не споразуму са правцима либералне странке.

— Из *Париза* јављају: У овдашњем финансијском свету овладало је велико узбуђење услед, вести да су Црногорци са Херцеговцима противу Турака се тукли. У дипломатским круговима пак овладало је умирење, јер се мисли, да ће отворено учествовање Црногораца у борби решење тешкоћа ускорити. Мисли се, да сада Црна Гора и Србија морају или у рат загазити или ствар своју разделити од ствари усташке. Још се мисли, да ће Русија Црну Гору и Србију саме себи оставити.

— „Пестер кор.“ јављају, да су оба министра-председника, кнез Ауерсперг и Тиса, ставили своје портфеље цару-краљу на расположење.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

БУДИМ-ПЕШТА 8 (20) априла.

Бачке каналске зоби за пролеће закључено је 2800 м. ц. по фр. 9. 5½ и 2500 м. ц, банатска кукуруза за мајјуни по 5 ф. 40 н.

СТАЊЕ ВОДЕ.

Будим-Пешта, 8 (20) апр. 4,06 мет. преко нуле. долази
Осек, 8 (20) апр. 2.97 м. пр. 0, долази.
Земун, 7 (19) апр. 6 75. м. пр, 0, опада.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изашла је из штампе трећа и четврта свеска

СРБАДИЈЕ

са овим садржајем:

Текст: „Катанска буна.“ Приповетка из 1845. године. Написао Милорад П. Шапчанин. (Продужење.) — „Мирно гњезданце.“ Новела Ивана Тургењева. (Продужење.) — „Неколико ријечи о данашњем ратовању.“ Стратегијске цртице од Синише. — „Народно сујевјерије.“ Скупио и описао Вук Врчевић. (Продужење,) — „Родољубље у ратном времену.“ Чланак од Синише. — „Немци.“ Студија од П. Н. — Листак. „Језик.“ Студија за политичарке од Гаврана. — „Митрополит Иларион.“ — „Манастир Привина Глава.“ — „Швајцарска сељачка кућа.“ — „Паво Симић.“ — „Цетиње и Његуши.“ — „Смрт Беглер-бега Љубовића.“ Од Ст. В. Врчевића. — „Библиографија.“ — „Решење шах-проблема.“

Слике „Иларион“ митрополит Црне Горе и Брда. — Слика из Старе Србије: „Арнаутка мухамеданске вере.“ — „Манастир Привина Глава у Фрушкој Гори.“ По природи цртао М. Мауковић. — Паво Симић — „Швајцарска сељачка кућа изнутра.“ — „Цетиње.“ — Слике из Старе Србије: „Арнаутин.“ — Његуши у Црној Гори.“ — „Ношња у Сарајеву.“

Свима претплатницима на целу и на по године разаслате су премије· Претплатници на четврт године добијају овогодишњу велику премију. чим пошљу предплату за другу четврт.

Умољавају се сва она господа, који су као стари предплатници добили I. и II. свеску од ове године, а нису обновили предплату, да нам обе свеске поврате, пошто се јављају нови предплатници.

Пета свеска „Србадије“ донеће између осталога лик др Светозара Милетића и † Бранка Рајића, и две слике са херцеговачког бојишта. У тој свесци биће штампана занимљива приповетка „Кардиналова нећака“ од Емила М. Вакапа.

Ових дана полази наш цртач у Херцеговину, одакле ће нам слати слике са бојишта, поједина златнија места и пределе, и ликове знатнијих јунака и бораца. По томе ће „Србадија“ у стању бити, да верно прати и у слици доноси најновије догађаје.

Претплата се шаље на ову адресу: **Administration der „Srbadija“ in Wien.** Цена је листу на целу годину 8 фор. или 20 динара, па по године 4 ф. или 10 динара, а на четврт 2 ф. или 5 динара.

НОВА СЛИКА.

У наклади „Србадије“ у Бечу изашла је велика и уметнички израђена слика

ВОЂЕ И ЈУНАЦИ ИЗ СРПСКОГ УСТАНКА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Луко Петковић — Мићо Љубибратић — Богдан Зимонић — Милован Бошковић — Пеко Павловић — Лазар Сочица — Мелентије Перовић — Петар (Пеција) Петровић — Стојан Ковачевић.

Слику је цртао и литографисао А. ШУБЕРТ.

Цена је слици 1 фор. 20 нов. или 3 динара.

Ко жели слику имати, нека се обрати на ову адресу: **P. Janković in Wien, III. Ungargasse Nr. 2.**

Новци се шаљу у плаћеном писму, или по поштанској упутници; коме је лакше, нека на саобраћајној карти јави колико жели слика, па ће му се per Nachnahme послати.

Препродаваоци, који за готов новац наруче *најмање 10 слика*, добијају комад *по 1 фор. или 2½ динара и франко-пошиљање.*

Цена је слици тако малена, да је свако набавити може.

Без ове велике и уметнички израђене слике не би требала да буде ни једна српска породица, која се интересује за устанак у Босни и Херцеговини.

Ова се слика у славенском свету тако допала, да је уредништво „Србадије“ са више страна било умољено, да изда ту слику и с осталим славенским потписима, те одговарајући тој жељи, изашла су до сад осим српског још два издања, једно са руским, а друго са хрватским, словеначким, чешким и пољским потписом.

ПОЗИВ

на обновлење претплате на

„СРПСКУ ЗОРУ“

ЗАБАВНО-ПОУЧНОГ ЛИСТА СА ИЛУСТРАЦИЈАМА.

У намери, да да пријатне забаве и корисне поуке, отпочела је *„Српска Зора“* да излази и изашла је до сад у три броја.

„Српска Зора“ је тежила и тежиће ту своју намеру да постигне донашањем занимљивих романа, приповедака и новела, описа српског и осталих народа а тако и заслужних људи, описа земаља и читавог света, историјских црта и простонаучних чланака, књижевних претреса и разних бележака, ребуса и других ситнијих ствари. Идући правцем напредне сувремене књижевности, *„Српска Зора“* се служи начином, који одговара природи дотичног саставка: озбиљним, веселим и шаљивим начином. Главна брига „Српске Зоре“ као илустрованог листа је та, да згодном сликом објасни опис и да што вернije и лепше донесе слику разних предела, догађаја, лица, природе и природних тела итд.

„Српска Зора“ започиње другу четврт са увећаном и умном и материјалном снагом, и тиме ће вољније и живље продужити свој рад на постижењу својих тежња. Но она остајући и на даље скромна, неће себи да уображава, да ће својом појавом и радом начинити епохе у нашој књижевности, неће да даје празна обећања — једино што може рећи, то је: да су сви чиниоци овога листа готови и вољни, да све могуће чине, што ће ваљаност овога листа подизати. Остаје дакле још публици, да својим обилатим одзивом учини могуће непрестано напредовање „Српске Зоре,“ јер она ни с које друге стране нема помоћи да ишчекује. Трећа је свеска изашла на лепшој артији, а четврта ће свеска у другом правцу показати напредак и ми се надамо, да ће од јако одзив нашег света тако расти да ћемо „Српску Зору“ са сваким бројем све бољу и лепшу у свет пуштати.

Рекавши ово унапред, позивамо учтиво н. п. публику, да се пожури са предплатом на „Српску Зору“ која с 4. бројем отпочиње другу четврт и стаје: на целу годину 4 ф. 80 н. на по год. 2 ф. 40 н. а на три месеца 1 ф. 20 н.

Предплата из Аустро-Угарске шиље се најбоље са поштанском упутницом под овом адресом: **Administration der „Srpska Zora“ III. Gärtnergasse Nr. 24. in Wien.**

Прве три свеске могу се још добити по обичну четврто годишњу цену.

У Бечу 20. марта 1876.

ТОДОР СТЕФАНОВИЋ ВИЛОВСКИ, власник. — КОСТА МАНДРОВИЋ, издавалац.

СРПСКО НАРОД. ПОЗОРИШТЕ.

(РЕД ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА.)

У недељу 11 априла по *други пут*: **„Марина царица“.** Историјска драма у 5 чинова, написао С. Х. Мозентал превео Алекандар Сандић.

У уторак 13. априла *први пут*: **„Лекар.“** Шаљива игра у 1 чину. — За тим: **„Без женидбе.“** Шаљива игра у 1 чину, написао Ј. С. Мирани.

У четвртак 15. априла *први пут*: **„Пружај се према губеру.“** Шаљива игра у 3 чина, од М. Богословског. С пољског.

У суботу 17. априла *први пут*: **„Пола вина, пола воде.“** Шаљива игра у 1 чину, од К. Трифковића. — За тим: **„Гренгоар.“** Позоришна игра у 1 чину, од Банвиља, превео Ј. Ђорђевић.

У недељу 18. априла: **„Жене у уставном животу.“** Шаљива игра у 3 чина од Коломана Тота превео М. Ј. Шилић.

РЕД ПЛОВИДБЕ

путнички пароброда из Новога Сада, од 8 марта 1876 почемши.

У *Земун*: уторником и петком после пола 11 сати пре подне.

У *Земун, Београд и Оршову*: средом и суботом после пола 11 сати пре подне.

У *Пешту* понедељником, средом, петком и суботом после пола 11 сати пре подне.

У Новом Саду 8 марта 1876.

Оправништво
I. ц. кр. повл. паробродског друштва

Курз бечке берзе 10. (22.) априла

5% металици	62.50
5% народног зајма	66.50
Државни зајам од 1860 г.	105.—
Акције банчине	854.—
Кредитне акције	133.50
Лондон	121.50
Егарске разтеретнице	71.50
Темишварске разтеретнице	71.50
Ердељске разтеретнице	70.—
Хрватско-славонске разтеретнице	83.—
Сребро	105.—
Ц. кр. дукати	5.72
Наполеондори	9.68
	59.60

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место српске школе у Кнезу отвара се стечај. Плата је учитељска 160 ф. а. в. 30 кибли жита 10 вибли кукуруза окрањена, 2 хвата дрва 4 хвата сламе уједно за школу и слободан стан с баштом. Проситељи имају своје уједно провођење молбенице за месец дана поднети.

У Кнезу 30 марта 1876.

2—3 ЦРКВ ШКОЛСКИ ОДВОР.

НАТЈЕЧАЈ.

На опћој пучкој школи у Грабову расписује се овим место учитеља и црквеног певца источно православне вероисповести до 13. маја т. г. (по нов.)

С тим местом скопчана је годишња плата од 250 фор. 5 фати дрва тврди, стан у нарави и башти.

Натјецатељи имају своје молбенице с доказима добе, учитељскога способљења, безприкорног понашања и дојакошњега службовања поднети подписаноме кр. надзорништву до горе реченога рока.

У Вуковару, 13 априла (по нов.) 1876.

КР. НАДЗОРНИШТВО
за пучке шк. жуп. сремске. 2—3

ЗУБОБОЉЕ сваке врсте па и саме шупље и изеле зубе лечи брзо и трајно индиски екстракт. Због изврстности своје требало би свака породица исти екстракт држати, а може се добити само код г. Д. Јовановића и сина у Земуну и г. **Д. Коде** у Н. Саду у флашама по 34 и 70 новч.

4—8 **G. Bäuchler.**

Почем је моја цигљана сада подпуно на сувом то препоручујем моје опште припознато добро произведене:

ЦРЕПА и ЦИГАЉА

сваке врсте по најумеренијој цени.

С. Јос. Марковић.

ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА

ЂОРЂА ДИМИЋА

у Новом Саду,

код златног анђела потребује шегрта. 2—3

ЈОДСКО КУПАТИЛО ЛИПИК, поштанска и телеграфска станица у СЛАВОНИЈИ.

Врео (51° Р.) јодски патрон-кали-извор.

Особито је лековит за шкрофуле, сифилис, костобољу, „аусшлаг“ по кожи, женске болести, ипертрафије и ексудате (избијања.)

Путује се јужном жељезницом: преко Сиска и Барча. Лађом преко старе Градишке.

Лекар је др. Керн.

Извештаје даје:

Управа купатила Липика.

Семења сваке врсте

пољских баштенских и од **цвећа** може се добити у трговини спецерија, материјала и разних боја, код

Д. КОДЕ

У НОВОМ САДУ,

Осим тога може се добити свагда у најбољем избору **кафе, шећера, пиринча, теја, рума, вина, шљивовице, разних деликатеса,** особито добар **крупан хајвар,** сваковрсних **сирева, шоколаде, укуваног воћа, фина зејтина. Минералне воде сваке врсте** може се такођер добити и то **свагда сасвим фришке.** 3—3

ДОБРИХ ЦИГАЉА

СА ЦИГЉАНЕ

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

у Новом Саду

може се добити, прошле године напечених, по врло умереној цени.

Особито штовану публику, пажљиву чинимо, да је наша цигља већа, него ма која друга.

Дужина је 12 палаца, — ширина 6 а дебљина 3 палца.

Тако исто цигаља, имамо **у великом избору за патос, клинкер и за бунаре у обе величине.**

Цене и робе, може сваки увидити, и о ваљаности се уверити у трговини Браће М. Поповића код „црвене руже“, где се и упутнице добијају.

ВАЖНО ЗА СВАКОГ

само 10 ф. кошта

подпун галантериски посао за чудо јефтине ствари, као

2 бојадис. слике у оквиру	12 комада држаља за пера
2 бокала француска за цвеће	1 крајон
1 салонско огледало у позлаћеном оквиру	1 гарнитура за господу
1 корпа за цвеће	1 ланац за сат
1 албум за фотографију	1 буђелар
1 елегантана гарнитура за женске	1 писаоница
1 свилена лепеза	1 књига за белешке
1 женски појас	100 к. гв зд. пера
1 флаша парфима	1 леп шарајтов
1 кафета за младе женске	1 справа за закопчавање
1 ћилим на сто	1 Новите за љубезнике
2 чирака од бронза	25 к. марама за џеп
1 звонце за сто	1 балон што свира
1 кутија за шећер	1 кутија са бојом
1 кутија за машине	1 шаљива играчка
1 вечито показање датума	1 приказач времена
1 подпун справ за шав	1 сакривена змија
1 четка за хаљине	1 пустула за 3 миније
1 четка за главу	1 вел. кутија за „Домино“
1 кутија за цигаре	1 маказе
50 товака енгл. за писма	2 оквира за фотографие
50 коверта	3 ком. фина сапуна
12 добри оловака	1 четка за зубе
	1 сапун за зубе
	1 чешаљ од каучука
	1 чешаљ од каучука

Све овде наведене ствари коштају скупа само 10 фор. и могу се добити код

Bazar Blau & Kann
8—10 Wien I, Schwibbogengasse 1.

Наручбине на страни извршују се поштом у наточ.

ТРГОВАЧКА НЕДЕЉНА ШКОЛА.

Данашње властито стање захтева од трговца знања далеко више, него за прошлих времена, и тај захтев, како која година расте све већма — те ће дакле овдашњим П. Т. трговцима, као и свуде, бити добро дошло, да улуче прилику, да им се ученици и практиканти изуче у наукама, без којих трговац бити не може, а то: **у трговачком рачунању, кореспонденцији, трговачкој стилистици, науци о меницама, књиговођству и познавању робе.**

Осим изучавања у поменутим струкама наука, ја ћу своје ученике трговачке упознати са позивом им, то у вежбању писменом згодним саставцима, те да буду послушни, да се пристојно понашају, да буду вавек верни, разборити у речи, ћутљиви у трговачким приликама својих принципала, вредни, стални, уредни тачни и чисмени, и у свачем часни и ваљани, те тако да постигну у трговини, за чим иду.

Предавање почеће 30. (18.) априла ов. године а донде примаће се да се упишу ученици. Предавање ће — у 2 разреда раздељено — бивати сваке недеље од пола два до 4 сата првом разреду, а од 4 до пола 7 сати другом разреду.

Месечни хонорар од ученика фр. 2 — полаже се при уписивању, а по том сваки месец унапред.

Дневно вечерње предавање може бити у оне часове, кад ученици нађу да им је најудесније.

Испити бивају свеке године пред хвал. школским надзорником.

У Новом Саду 6. априла 1876.

J. МОГАН-А
вис. краљ. угарском владом одобрена трговачка школа за недељна и вечерња предавања.

Од 1. маја станује код три сикире.

Власник и одговорни уредник др. Св. Милетић. — Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ — Српска народна задружна штампарија.